

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Сахиёр Раҳимуллоҳ дар мавзӯи «Таҳқиқоти психологии робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050305 – Психологияи иҷтимоӣ пешниҳод шудааст.

Шаҳри Душанбе. 2025, 15 саҳифа

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсияи Сахиёр Раҳимуллоҳ ва муҳтавои он ба шиносномаи ихтисоси илмӣ доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050305 – Психологияи иҷтимоӣ мувофиқ мебошад.

Мубрам будани мавзӯи диссертатсия. Мавзӯи таҳқиқотии интихобнамудаи Сахиёр Раҳимуллоҳ – «Таҳқиқоти психологии робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул», хеле муҳим ва саривақтӣ аст. Инро метавон аз чанд ҷиҳат шарҳ дод:

1. Аҳамияти иҷтимоӣ ва иқтисодии масъала. Бекорӣ, бахусус дар байни ҷавонон, як мушкилоти ҷиддии иҷтимоӣ ва иқтисодӣ дар ҷаҳони муосир ба шумор меравад. Ин масъала на танҳо ба вазъи молии шахс таъсир мерасонад, балки оқибатҳои манфии равонӣ низ дорад. Таҳқиқи робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонон имкон медиҳад, ки паҳлуҳои нозуки ин мушкилот дар шароити мушаххаси шаҳри Кобул омӯхта шаванд. Ғайр аз он, аҳамияти иҷтимоӣ ва иқтисодии таҳқиқи робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул боз дар нуктаҳои зерин зоҳир мегардад:

А) Пешгирии оқибатҳои манфии иҷтимоӣ. Депрессия дар натиҷаи бекорӣ метавонад ба оқибатҳои ҷиддии иҷтимоӣ, аз қабили ҷудошавӣ аз ҷомеа, мушкилот дар муносибатҳои оилавӣ ва иҷтимоӣ, наҷаммандӣ ва ҳатто ҷинояткорӣ оварда расонад. Таҳқиқи саривақтии ин масъала имкон медиҳад, ки чораҳои пешгирикунанда андешида шаванд;

Б) Барқарорсозии потенциали инсонӣ. Бекорӣ на танҳо боиси мушкилоти молиявӣ мегардад, балки инчунин эътимод ба худ, ҳисси арзишмандӣ ва ҳавасмандии ҷавонро коҳиш медиҳад. Депрессия ин ҳолатро боз ҳам шадидтар мекунад. Таҳқиқи ин робита метавонад роҳҳои барқарорсозии потенциали инсонӣ ва баргардонидани ҷавонон ба фаъолияти иқтисодӣ ва иҷтимоиро нишон диҳад;

В) Таъсир ба рушди иқтисодӣ. Шумораи зиёди ҷавонони бекор метавонад ба рушди иқтисодии шаҳр ва кишвар таъсири манфӣ расонад. Депрессия ҳолати равонии ҷавонро бадтар карда, қобилияти онҳоро барои дарёфти кор ва сатҳгузори дар иқтисод коҳиш медиҳад. Фаҳмиши амиқи ин раванд

метавонад барои таҳияи сиёсатҳои самараноки шуғл ва дастгирии равонии ҷавонон мусоидат намояд;

Г) Мусоидат ба сулҳ ва субот. Дар шароити ноустувори иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, бекорӣ ва депрессия метавонад эҳсоси ноумедӣ ва норозигиро дар байни ҷавонон афзоиш дода, ба субот ва амнияти ҷомеа таҳдид кунад. Таҳқиқи ин масъала метавонад барои коҳиш додани шиддат ва мусоидат ба сулҳ ва субот дар ҷомеа саҳм гузорад.

2. Зарурати омӯзиши вазъияти мушаххас. Шаҳри Кобул, бо дарназардошти вазъи сиёсӣ ва иқтисодии хоси худ, метавонад дорои хусусиятҳои фарқкунандаи таъсири бекорӣ ба ҳолати равонии ҷавонон бошад. Гузаронидани таҳқиқоти психологӣ дар ин замина имкон медиҳад, ки омилҳои мушаххаси хавф ва муҳофизатӣ муайян карда шуда, барои таҳияи барномаҳои муассири даҳлатӣ замина фароҳам оварда шавад.

3. Аҳамияти илмӣ. Таҳқиқи робитаи байни бекорӣ ва депрессия дар илми психология мавзӯи муҳим буда, омӯзиши он дар контексти фарҳангӣ ва иҷтимоии мушаххас метавонад саҳми назаррас гузорад. Натиҷаҳои ин таҳқиқот метавонанд фаҳмиши моро дар бораи механизмҳои психологӣ ин робита васеътар намуда, барои таҳқиқоти минбаъда замина эҷод кунанд. Аҳамияти илмӣ таҳқиқи робитаи байни бекорӣ ва депрессия дар контексти фарҳангӣ ва иҷтимоии мушаххаси шаҳри Кобулро аз ҷанбаҳои дигар низ таҳлил кардан мумкин аст. Таҳқиқот дар шароити мушаххаси Кобул имкон медиҳад, ки оё механизмҳо ва омилҳои таъсиррасони бекорӣ ба депрессия дар ин минтақа бо дигар ҷойҳо фарқ мекунанд ё не. Масалан, хусусиятҳои фарҳангӣ, анъанаҳо, вазъи иқтисодӣ ва сиёсӣ метавонанд ба тарзи зуҳури депрессия дар байни ҷавонони бекор таъсири хос расонанд, ки дар таҳқиқот ин фарқиятҳо ошкор сохта шудааст. Инчунин санҷиши моделҳои мавҷудаи психологӣ имкон медиҳанд, ки натиҷаҳои таҳқиқот барои санҷиши эътибор ва мутобиқати моделҳои мавҷудаи психологӣ, ки робитаи байни бекорӣ ва депрессияро шарҳ медиҳанд, дар контексти фарҳангии Кобул истифода шаванд. Дар асоси натиҷаҳои таҳқиқот, имкони таҳияи назарияҳо ва моделҳои мушаххаси психологӣ вучуд дорад, ки робитаи бекорӣ ва депрессияро дар шароити Кобул дақиқтар тасвир мекунанд. Ин метавонад ба рушди илми психология дар минтақа ва ҷаҳон саҳм гузорад. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки кадом гурӯҳҳои ҷавонони бекор дар Кобул ба депрессия бештар майл доранд (масалан, аз рӯи ҷинс, маълумот, вазъи оилавӣ ва ғайра). Ин маълумот барои равона кардани кӯмакҳои психологӣ ба гурӯҳҳои ниёзманд муҳим аст.

4. Масъалаи ҷавонон. Ҷавонон як қишри осебпазири ҷомеа ба ҳисоб мераванд ва мушкилоти бекорӣ метавонад ба рушди минбаъдаи онҳо,

интихоби касб ва умуман, ба зиндагии онҳо таъсири манфӣ расонад. Омӯзиши таъсири бекорӣ ба ҳолати равонии ин гурӯҳ аҳамияти хоса дорад.

Ҳамин тариқ, мавзӯи интихобкардаи Сахиёр Раҳимуллоҳ – «Таҳқиқоти психологӣ робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул» аз мубрамияти баланди илмӣ ва амалӣ бархурдор буда, гузаронидани чунин таҳқиқот метавонад барои фаҳмиши амиқи мушкилоти мавҷуда ва таҳияи роҳҳои ҳалли он мусоидат намояд.

Дарҷаи наवгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҷимоя пешниҳод мешаванд: Навоварии илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ Сахиёр Раҳимуллоҳ, ки ба омӯзиши робитаи байни бекорӣ ва сатҳи депрессия дар байни ҷавонони бекори шаҳри Кобул бахшида шудааст, аз як қатор ҷанбаҳои муҳим иборат буда, саҳми назаррасро дар илми психология ва омӯзиши мушкилоти иҷтимоӣ дар контексти Афғонистон пешниҳод менамояд. Аз қабилӣ:

1. Таҳқиқи аввалин дар контексти Кобул: Ин нукта бешубҳа, навоварии асосии таҳқиқот ба шумор меравад. Дар воқеъ, гузаронидани таҳқиқоти мушаххаси психологӣ оид ба робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул, ки то имрӯз ба назар нарасидааст, як қадами муҳим дар омӯзиши мушкилоти равонии ин гурӯҳи аҳоли дар шароити мушаххаси иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва сиёсӣ мебошад. Ин таҳқиқот метавонад заминаи мустаҳкам барои таҳқиқоти минбаъда дар ин самт ва дар дигар минтақаҳои шабех фароҳам оварад;

2. Муайянсозии навъҳои гуногуни депрессия: Муайян кардани доираи васеи навъҳои депрессия (аз афсурдахӯй то депрессияҳои атитикӣ) дар байни ҷавонони бекори Кобул нишон медиҳад, ки муаллиф кӯшиш кардааст, то зухуроти гуногуни ин ҳолати равониро дар ин гурӯҳ ҳамаҷониба омӯзад. Ин метавонад ба таҳияи ташҳиси дақиқтар ва муносибати инфиродӣ дар раванди кӯмак расонидан ба ин афрод мусоидат намояд;

3. Муайянсозии омилҳои мусоидаткунандаи депрессия: Таҳлили муфассали омилҳои гуногуни (генетикӣ, биологӣ, асабӣ-ғадудӣ, шахсиятӣ, иҷтимоӣ, стресс, тарди иҷтимоӣ, таомули иҷтимоӣ, факр), ки ба гирифтورشавии ҷавонон ба депрессия дар натиҷаи бекорӣ мусоидат мекунанд, нишон медиҳад, ки таҳқиқот ба масъала аз нигоҳи бисёрҷанба назар мекунад. Ин метавонад фаҳмиши амиқтареро дар бораи механизмҳои ин раванд таъмин намояд ва барои таҳияи стратегияҳои пешгирикунанда ва даҳолатӣ муассир замина эҷод намояд;

4. Муайянсозии оқибатҳои психологӣ бекорӣ ва депрессия: Бори аввал муайян кардани оқибатҳои мушаххаси психологӣ бекорӣ ва депрессия дар ҳаёти минбаъдаи ҷавонони Кобул (таъсир ба депрессия, ҷаҳри иқтисодӣ, вобастагӣ, ҳувият, бўҳрони ҳувият) саҳми назаррас дар омӯзиши таъсири мутақобилаи ин ду зӯҳурот мебошад. Ин маълумот метавонад барои таҳияи барномаҳои дастгирии психологӣ ва иҷтимоӣ, ки ба коҳиш додани оқибатҳои манфии бекорӣ нигаронида шудаанд, муҳим бошад;

5. Истифодаи ҷадвали Каржеси ва Морган: Истифодаи ҷадвали Каржеси ва Морган барои муайян кардани ҳаҷми намуна дар шароити таҳқиқоти мазкур ҳамчун усули нисбатан содда ва мувофиқ метавонад як саҳми методологӣ ба ҳисоб равад. Ин нишон медиҳад, ки муаллиф кӯшиш кардааст, ки дар шароити мавҷуда усули муассир ва қобили татбиқро истифода барад;

6. Коркард ва санҷиши методикаҳои таҳлиси ва таҳияи пешниҳодҳо: Коркарди методикаҳои таҳлиси хусусиятҳои шахсияти бекорон ва санҷиши онҳо, инчунин таҳияи пешниҳодҳо оид ба беҳдошти таҳлиси психологӣ бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони Афғонистон, ҷанбаи амалии таҳқиқотро таъкид мекунад. Ин метавонад ба баланд бардоштани сифати кӯмакҳои психологӣ дар ин самт ва таҳияи барномаҳои мушаххаси даҳлатӣ мусоидат намояд.

Дар маҷмӯъ, навоариҳои илмӣ пешниҳодшуда дар ин диссертатсия нишон медиҳанд, ки таҳқиқот дорои аҳамияти назаррас буда, метавонад саҳми арзишманд дар фаҳмиши масъалаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони Афғонистон гузорад.

Диссертатсия масъалаи мубрами бекории ҷавонон ва робитаи онро бо депрессия мавриди баррасӣ қарор додааст. Нуқтаҳои илмӣ пешниҳодшуда ҷанбаҳои гуногуни ин масъаларо фаро гирифта, кӯшиши фаҳмиши амиқи омилҳо ва пайомадҳои бекориро дар байни ҷавонон нишон медиҳанд.

Аз таҳлили нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшавандаи диссертатсия чунин ҳулоса баровардан мумкин аст:

1. Таъсири пешниҳоди қувваи корӣ ва омилҳои гуногун ба бекорӣ: Ин нуқта дуруст нишон медиҳад, ки афзоиши пешниҳоди қувваи корӣ ба таври худкор боиси афзоиши талабот ба кор намегардад ва метавонад ба бекорӣ оварда расонад. таъкид ба маҷмӯи омилҳои иқтисодӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ ва дар мавриди Афғонистон, омилҳои дохилӣ ва хориҷӣ, муҳимияти таҳлили ҳамаҷонибаи масъаларо таъкид мекунад.

2. Бекорӣ ҳамчун сабаби депрессия: Ин нуқта робитаи мустақими байни бекорӣ ва депрессияро дар байни ҷавонон нишон медиҳад. Азоб кашидан аз

бекорӣ ва маҳрум шудан аз кор ва соҳибкорӣ метавонад боиси депрессия гардад. Ин як мушоҳидаи муҳим аст, ки таъсири равонии бекорино нишон медиҳад.

3. Мардон ва сатҳи баланди депрессия: Изҳори он, ки мардон бештар аз занон дар натиҷаи бекорӣ ба депрессия гирифта мешаванд, як нуқтаи ҷолиб аст. Сабабҳои пешниҳодшуда, аз қабилӣ масъулиятҳои бештар дар назди худ, оила ва ҷомеа, метавонанд фишори эмотсионалӣ ва равонии мардонро афзоиш диҳанд. Ин нуқта ниёз ба таҳқиқоти минбаъда дар бораи фарқиятҳои гендерӣ дар воқуниш ба бекорӣ нишон медиҳад.

4 Ҷавонони бекор ва мучаррад дар муқоиса бо ҷавонони оиладор: Ин нуқта фарқияти осебпазирии ҷавонони мучаррад ва оиладорро нисбат ба депрессия дар натиҷаи бекорӣ нишон медиҳад. Изҳори он, ки ҷавонони оиладор аз сабаби масъулиятҳои иловагӣ бештар аз ҷавонони бекорӣ ба депрессия қарор доранд, муҳим аст.

5. Сатҳи иқтисодӣ ва таҳсилот ҳамчун омилҳои депрессия: Ин нуқта таъсири сатҳи иқтисодӣ ва таҳсилотро ба дараҷаи депрессия дар байни ҷавонони бекор нишон медиҳад. Мушоҳидаи он, ки ҷавонони дорои сатҳҳои гуногуни иқтисодӣ ва таҳсилот дараҷаҳои гуногуни депрессияро аз сар мегузаронанд, ниёз ба таҳлили муфассали ин омилҳо таъкид мекунад.

6. Синну сол ва муқовимат ба депрессия: Изҳори он, ки ҷавонони калонсолтар аз сабаби таҷрибаи бештари зиндагӣ ба ҳалалдоршавии ҳаётан муҳим муқовимат мекунанд ва сатҳи депрессияи онҳо чандон фарқ намекунад, як мушоҳидаи ҷолиб аст. Ин метавонад нишон диҳад, ки механизми мутобиқшавӣ бо синну сол инкишоф меёбад.

7. Вазъияти иқтисодӣ ва некӯаҳволии иҷтимоӣ ҳамчун омилҳои муҳофизатӣ: Ин нуқта таъсири мусбати вазъияти хуби иқтисодӣ ва некӯаҳволии иҷтимоиро дар паст кардани сатҳи депрессия нишон медиҳад. Робитаи қавии байни ин ду ҷанба ва таъсири онҳо ба солимии равонӣ муҳим аст.

8. Кӯшиши кор кардан ва коҳиши депрессия: Ин нуқта аҳамияти шуғлро дар коҳиш додани депрессия таъкид мекунад. Хулосае, ки афзоиши шуғли ҷавонон бо коҳиши сатҳи депрессия алоқаманд аст, муҳим аст.

9. Хулосаи умумӣ дар бораи робитаи манфии бекорӣ ва депрессия: Ин нуқта хулосаи асосии таҳқиқотро ҷамъбаस्त мекунад, ки бекорӣ бо дараҷаи депрессия робитаи манфӣ дорад. Ин маънои онро дорад, ки бо афзоиши шуғл, сатҳи депрессия коҳиш меёбад.

Дар маҷмӯъ, нуктаҳои илмӣ пешниҳодшуда дар диссертатсия масъалаи муҳими бекорӣ ва таъсири онро ба солимӣ равонӣ ҷавонон дар бар мегиранд. Таҳлили омилҳои гуногун, аз қабилӣ омилҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, гендерӣ, оилавӣ, сатҳи иқтисодӣ ва таҳсилот, инчунин нақши синну сол ва некӯаҳволии иҷтимоӣ, нишон медиҳад, ки таҳқиқот кӯшиши фаҳмиши ҳамаҷонибаи ин масъаларо дорад. Дар асоси нуктаҳои пешниҳодшуда, метавон гуфт, ки диссертатсия ба масъалаи муҳим тавачҷӯҳ кардааст ва метавонад саҳми арзишманд дар фаҳмиши таъсири бекорӣ ба солимӣ равонӣ ҷавонон гузорад.

Асоснокӣ ва эътиоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда: Диссертатсияи мазкур таҳқиқи муҳими робитаи байни бекорӣ ва депрессияро дар байни ҷавонони шаҳри Кобул анҷом додааст. Хулосаҳо ва натиҷаҳои асосии илмӣ пешниҳодшуда нишон медиҳанд, ки бекорӣ дар ҳақиқат як мушкilotи ҷиддӣ иҷтимоӣ ва равонӣ барои ҷавонони Афғонистон аст.

Муҳимтарин натиҷаҳо ва мушоҳидаҳои диссертатсияро ба таври зайл қайд кардан мумкин аст:

- Робитаи намоёни бекорӣ ва депрессия: Таъкид шудааст, ки аксарияти пурсидашудагон бар ин боваранд, ки байни бекорӣ ва депрессия робитаи намоён вуҷуд дорад. Ин як натиҷаи муҳим аст, ки зарурати ҳалли масъалаи бекориро на танҳо аз нуқтаи назари иқтисодӣ, балки аз нуқтаи назари солимӣ равонӣ низ нишон медиҳад.

- Вазъи пасти иқтисодӣ ва таъминоти иҷтимоӣ: Зиёда аз 70% пурсидашудагон вазъи иқтисодии худро паст ва тақрибан 70% онҳо таъминоти иҷтимоии худро низ паст арзёбӣ кардаанд, ки ин бевосита бо бекорӣ алоқаманд аст. Ин нишон медиҳад, ки бекорӣ на танҳо ба даромади шахсӣ, балки ба некӯаҳволии умумии иҷтимоӣ низ таъсири манфӣ мерасонад.

- Сатҳи баланди депрессия: Таҳлили маълумот нишон медиҳад, ки шумораи зиёди одамони бекор (43.4%) аз депрессияи шадид азият мекашанд. Ин як нигаронии ҷиддӣ аст ва зарурати дахлоти саривақтиро барои дастгирии солимӣ равонӣ ҷавонони бекор таъкид мекунад.

- Фарқияти гендерӣ дар депрессия: Муайян шудааст, ки миёнаи депрессия дар байни мардони бекор нисбат ба занони бекор баландтар аст. Ин метавонад бо нақши анъанавии мардон дар таъмини иқтисодии оила ва фишори иҷтимоӣ вобаста бошад.

- Таъсири вазъи оилавӣ: Таҳлил нишон медиҳад, ки ҷавонони оиладор нисбат ба ҷавонони мучаррад бештар ба депрессия гирифта мешаванд, эҳтимолан аз сабаби масъулиятҳои иловагии оиладорӣ дар шароити бекорӣ.

– Робитаи сатҳи иқтисодӣ ва некӯаҳволии иҷтимоӣ бо депрессия: Тасдиқ шудааст, ки вазъи хуби иқтисодӣ ва некӯаҳволии иҷтимоӣ бо сатҳи пасти депрессия робита дорад. Ин нишон медиҳад, ки дастгирии иқтисодӣ ва иҷтимоӣ метавонад дар коҳиш додани таъсири манфии бекорӣ ба солимии равонӣ муҳим бошад.

– Аҳамияти ҷустуҷӯи кор: Гарчанде ки муҳити корӣ мусоид нест, аксарияти ҷавонон дар ҷустуҷӯи кор ҳастанд ва байни фаъолияти ҷустуҷӯи кор ва сатҳи пасти депрессия робитаи манфӣ мушоҳида мешавад. Ин метавонад нишон диҳад, ки ҳатто кӯшиши пайдо кардани кор метавонад ба эҳсоси назорат ва умед мусоидат кунад.

– Бекорӣ ҳамчун мушкилоти шадид дар Афғонистон: Ин хулоса нишон медиҳад, ки бекорӣ дар шароити кунунии Афғонистон яке аз мушкилоти шадидтарин ва хатарноктарин аст, ки метавонад ба тамоми соҳаҳои ҷомеа таъсир расонад.

– Фарқият аз таҳқиқоти қаблӣ: Муаллиф қайд мекунад, ки натиҷаҳои ин таҳқиқот аз таҳқиқоти қаблӣ фарқ мекунанд, ки дар онҳо баъзан шахсони машғул ба кор бештар зери фишори равонӣ қарор доштаанд. Дар ин таҳқиқот, баръакс, бекорон бештар азият мекашанд. Ин метавонад хусусиятҳои мушаххаси вазъи иқтисодӣ ва иҷтимоиро дар Афғонистон инъикос кунад.

Нуктаҳои қавии диссертатсияи Сахиёр Раҳимуллоҳ:

– Таҳқиқот ба масъалаи мубрами бекорӣ ва таъсири он ба солимии равонӣ дар контексти Афғонистон тамаркуз кардааст, ки аҳамияти вижа дорад;

– Истифодаи усулҳои омӯрӣ барои таҳлили робитаи байни бекорӣ ва депрессия асоснок аст;

– Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки бекорӣ на танҳо мушкилоти иқтисодӣ, балки мушкилоти ҷиддии солимии равонӣ низ мебошад;

– Муайян кардани фарқиятҳо дар сатҳи депрессия вобаста ба ҷинс, вазъи оилавӣ ва сатҳи иқтисодӣ ба фаҳмиши амиқи масъала мусоидат мекунад.

Тавсияҳои дар диссертатсия пешниҳодшуда маҷмӯи чораҳои муҳимро фаро мегиранд, ки метавонанд дар коҳиш додани бекорӣ ва пайомадҳои манфии он дар Афғонистон муассир бошанд. Онҳо ҳам ҷанбаҳои иқтисодӣ ва ҳам ҷанбаҳои инфиродӣ ва равониро дар бар гирифта, ба масъалаҳои зер таваҷҷӯҳ мекунанд:

1. Тамаркуз ба соҳаҳои шуғли аҳоли ва дастгирии бахши хусусӣ: Таъкид ба рушди соҳаҳои кишоварзӣ, маъданҳо ва хизматрасонӣ, инчунин дастгирии бахши хусусӣ барои таъсиси корхонаҳо ва коркарди маҳсулоти кишоварзӣ як равиши дуруст аст. Ин метавонад дар ташкили ҷойҳои нави корӣ ва фароҳам овардани имкониятҳои шуғл барои аҳоли мусоидат кунад. Ҷалби

сармоягузорӣ барои инфрасохтори обёрӣ низ барои рушди кишоварзӣ муҳим аст.

2. Коркарди захираҳои конӣ дар дохили кишвар: Тавсия оид ба коркарди масолеҳи конӣ дар дохили кишвар на танҳо метавонад ҷойҳои корӣ эҷод кунад, балки ба афзоиши даромади давлат ва рушди иқтисодиёт низ мусоидат хоҳад кард. Ин як стратегияи муҳим барои истифодаи захираҳои миллии кишвар аст.

3. Ҳамгироии барномаҳои таълимӣ ва касбӣ бо талаботи бозори меҳнат: Мувофиқат кардани барномаҳои таълимӣ ва касбӣ бо талаботи корфармоён ва фароҳам овардани иқтидорҳои зарурӣ метавонад мушкилоти номувофиқатии байни ҷустуҷӯкунандагони кор ва талаботи корфармоёнро коҳиш диҳад.

4. Гузаронидани назарсанҷӣ барои муайян кардани талаботи бозори меҳнат: Таҳия ва татбиқи сиёсат дар асоси назарсанҷиҳои мунтазам оид ба талаботи бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ имкон медиҳад, ки чораҳои мушаххас ва самарабахш барои қонеъ кардани ин талабот андешида шаванд.

5. Таваҷҷуҳ ба таъсис ва назорати марказҳои таълимӣ ва касбӣ: Баланд бардоштани сатҳи саводноқӣ ва таъмини марказҳои таълимии касбӣ бо мутахассисони варзида ва барномаҳои мувофиқ ба талаботи бозори меҳнат метавонад дар пур кардани ҳолигии малакаҳо ва афзоиши шуғли аҳоли нақши муҳим бозад.

6. Баланд бардоштани малакаи кор: Тавсия ба ҷавонон оид ба омӯзиш ва такмил додани малакаҳои корӣ як равиши ғайрӣ барои мубориза бо бекорӣ мебошад. Истифодаи захираҳои гуногуни омӯзишӣ метавонад имконияти пайдо кардани корро афзоиш диҳад.

7. Ҷустуҷӯи роҳҳои ҳалли гуногун барои шуғл: Ташвиқ кардани ҷавонон ба тағйир додани самти кор ё ҷойи кори худ ва баррасии имкониятҳои кор дар соҳаҳои гуногун ва дар ҷойҳои дигар метавонад имконоти шуғлро васеътар кунад.

8. Нигоҳ доштани ҳавасмандӣ ва эътимод ба худ: Дар шароити бекорӣ, дастгирии солимии равонӣ, аз ҷумла нигоҳ доштани ҳавасмандӣ ва эътимод ба худ, инчунин ғамхорӣ дар бораи солимии равонӣ ва ҷисмонӣ, хеле муҳим аст. Ин метавонад ба ҷавонон дар мубориза бо стресс ва депрессия кӯмак кунад.

9. Истифодаи захираҳои равонӣ ва касбӣ: Ташвиқ кардани ҷавонон ба муроҷиат ба мутахассисони соҳаи равоншиносӣ ва мушовирон барои гирифтани дастгирӣ дар идоракунии стресс ва изтироб, инчунин кӯмак дар ҷустуҷӯи кор, як тавсияи муҳим аст.

Нуқтаҳои қавии тавсиявии диссертатсияро чунин шарҳ додан мумкин аст:

– Тавсияҳо маҷмӯи чораҳои ҳамаҷонибаро фаро мегиранд, ки ҳам ба сатҳи макроиқтисодӣ ва ҳам ба сатҳи инфиродӣ нигаронида шудаанд;

– Онҳо зарурати ҳамкории ҳукумат, бахши хусусӣ ва ҷомеаро дар ҳалли мушкилоти бекорӣ таъкид мекунанд.

– Таваҷҷуҳ ба рушди соҳаҳои мухталифи иқтисодӣ ва баланд бардоштани малакаҳои аҳолии метавонад дар эҷоди шуғли устувор мусоидат кунад.

– Дастгирии солимии равонии ҷавонони бекор ҳамчун як ҷузъи муҳими ҳалли мушкилот баррасӣ шудааст.

Хулоса ва натиҷаҳои асосии илмӣ ин диссертатсия саҳми арзишманд дар фаҳмиши таъсири бекорӣ ба солимии равонии ҷавонони Қобул мебошанд. Натиҷаҳои бадастомада зарурати таваҷҷуҳи ҷиддӣ ба ин масъаларо аз ҷониби сиёсатмадорон, ташкилотҳои иҷтимоӣ ва ҷомеаи Афғонистон таъкид мекунанд. Таҳия ва татбиқи чораҳои муассир барои коҳиш додани бекорӣ ва дастгирии солимии равонии ҷавонон амри зарурӣ аст. Тавсияҳои пешниҳодшуда дар асоси натиҷаҳои таҳқиқоти рисола роҳҳои муҳими ҳалли мушкилоти бекорӣ ва пайомадҳои манфии онро дар Афғонистон нишон медиҳанд. Татбиқи пайгирона ва ҳамаҷонибаи ин тавсияҳо метавонад дар беҳтар кардани вазъи шуғли аҳолии солимии равонии ҷавонон саҳми назаррас гузорад.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия: Сохтори пешниҳодшудаи диссертатсия, ки аз муқаддима, ду боб бо 7 зерфасл, хулоса, рӯйхати адабиёти истифодашуда, рӯйхати мақолаҳои муаллиф ва ду саволномаи замима иборат аст, ба назар муташаккил ва мантиқӣ мерасад. Ҳар як қисмат нақши муайянеро дар пешниҳоди ҳамаҷонибаи таҳқиқот мебозад.

Дар муқаддима аҳамияти мавзӯи таҳқиқ асоснок шуда, мақсаду вазифаҳо, объекту предмети таҳқиқ, нағзониҳои илмӣ, аҳамияти амалии натиҷаҳои бадастовардашуда муайян шудаанд.

Боби якуми диссертатсия, ки унвони «Масъалаҳои назариявӣ психологӣ оид ба бекорӣ ва депрессия»-ро дорад, сохтори мантиқӣ ва мувофиқ барои баррасии заминаҳои назариявӣ таҳқиқот пешниҳод мекунад. Тақсимоат ба 4 зерфасл имкон медиҳад, ки ҷанбаҳои гуногуни робитаи бекорӣ ва депрессия аз нигоҳи психологӣ мавриди омӯзиш қарор гиранд.

Таҳлили зербобҳо:

1.1. Омӯзиши назариявӣ психологӣ робитаи бекорӣ бо депрессия ва таъсири психологӣ онҳо ба ҷавонон: Ин зербоб асоси назариявӣ таҳқиқотро ташкил медиҳад. Дар ин ҷо концепсияҳои асосии бекорӣ ва депрессия, назарияҳои мухталифи робитаи байни онҳо, инчунин хусусиятҳои таъсири психологӣ ин падидаҳо ба ҷавонон баррасӣ мешаванд.

1.2. Намудҳои депрессия ва алоқамандии одамони гирифтори депрессия ба муҳити зист: Ин зербоб ба таҳлили гуногунии депрессия ва таъсири муҳити

зистро ба пайдоиш ва чараёни он равона шудааст. Баррасии намудҳои гуногуни депрессия ва омилҳои муҳити зист, ки метавонанд ба осебпазирии ҷавонон нисбат ба депрессия дар шароити бекорӣ таъсир расонанд, муҳим аст.

1.3. Омилҳо ва сабабҳои, ки ба раванди гирифтورشавии ҷавонон ба депрессия боис мегарданд: Ин зербоб ба омилҳои мушаххасе, ки метавонанд ҷавонро дар шароити бекорӣ ба депрессия гирифтور кунанд, тамаркуз мекунад (омилҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, шахсӣ ва ғайра).

1.4. Оқибатҳои психологӣ бекорӣ ва депрессия дар ҳаёти минбаъдаи ҷавонон: Ин зербоб оқибатҳои дарозмуддати психологӣ бекорӣ ва депрессияро дар ҳаёти ҷавонон, аз ҷумла таъсир ба муносибатҳо, шугли оянда ва неқӯаҳволии умумӣ баррасӣ мекунад. Муаллиф дар ин зербоб ба пайомадҳои дарозмуддати масъала таваҷҷуҳ дорад.

Боби дуюми диссертатсия, ки унвони «Ташкили таҳқиқи масъалаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонон»-ро дорад, ба таври мантиқӣ пас аз боби назариявӣ меояд ва равишҳои методологӣ ва амалии таҳқиқотро муайян мекунад. Сохтор аз се зерфасл иборат аст, ки марҳилаҳои асосии таҳқиқоти эмпириро дар бар мегиранд:

2.1. Усули ташҳиси психологӣ бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонон: Ин зербоб усулҳои таҳқиқотӣ (таҳқиқоти миқдорӣ, сифатӣ), тарҳи таҳқиқот (таҳқиқоти коррелясионӣ, муқоисавӣ), интиҳоби иштирокчиён (ҳаҷм ва усули интиҳоб), ва абзорҳои ҷамъоварии маълумот (саволномаҳо, мусоҳибаҳо) барои ташҳиси бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонро муфассал шарҳ медиҳад. Инчунин, масъалаҳои этикии марбут ба таҳқиқот дар ин зербоб баррасӣ шудаанд.

2.2. Коркард ва мутобиқсозии методикаҳои ташҳисии хусусиятҳои шахсияти бекорон: Дар ин зербоби таҳқиқот барои ташҳиси хусусиятҳои шахсияти бекорон методикаи махсус истифода шудааст, ки раванди коркард ва мутобиқсозии онро барои шароити таҳқиқот (забон, фарҳанг) шарҳ медиҳад.

2.3. Омӯзиши амалии хусусиятҳои психологӣ бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонон: Ин зербоб раванди ҷамъоварӣ ва таҳлили маълумотро муфассал баён мекунад. Тавсифи тартиби гузаронидани таҳқиқот, усулҳои таҳлили оморӣ, сифатӣ ва натиҷаҳои бадастомадаро дар бар мегирад.

Сохтори боби дуюм нишон медиҳад, ки муаллиф ба ташкили методологӣ таҳқиқот таваҷҷуҳи ҷиддӣ дорад.

Сохтор ва ҳаҷми пешниҳодшудаи диссертатсия ба назар мувофиқ ва барои анҷом додани таҳқиқи ҳамаҷонибаи мавзӯ кофӣ мебошад. Истифодаи муносиби ҷадвалҳо ва диаграммаҳо сифати муаррифии натиҷаҳоро беҳтар месозанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо: Мавзӯи диссертатсияи Саҳиёр Раҳимуллоҳ «Таҳқиқоти психологии робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул» дорои аҳамияти назарраси илмӣ, амалӣ ва иҷтимоӣ мебошад, бахусус дар контексти мураккаби иқтисодӣ ва иҷтимоии Афғонистон.

Аҳамияти илмӣ:

– Васеъ намудани дониш дар бораи робитаи бекорӣ ва депрессия дар контексти фарҳангӣ ва иҷтимоии мушаххас: Таҳқиқоти психологии робитаи бекорӣ ва депрессия асосан дар контекстҳои ғарбӣ анҷом дода шудаанд. Ин диссертатсия саҳми арзишманд дар адабиёти илмӣ хоҳад гузошт, зеро он ин масъаларо дар шароити фарҳангӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии хоси Афғонистон, бахусус шаҳри Кобул, мавриди омӯзиш қарор медиҳад. Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки оё моделҳо ва назарияҳои мавҷуда дар ин контекст низ эътибордоранд ё хусусиятҳои мушаххаси фарҳангӣ ва иҷтимоӣ ба ин робита таъсир мерасонанд.

– Муайян кардани хусусиятҳои психологии ҷавонони бекор дар Кобул: Таҳқиқот хусусиятҳои мушаххаси психологии ҷавонони бекорро дар ин шаҳр, аз ҷумла сатҳи стресс, изтироб, эҳсоси ноумедӣ ва дигар пайомадҳои равшанро муайян мекунад. Ин метавонад ба фаҳмиши амиқтари таъсири бекорӣ ба солимии равонии ҷавонон дар ин минтақа мусоидат намояд.

– Санҷиши назарияҳои мавҷуда ва таҳияи моделҳои нав: Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд назарияҳои мавҷударо дар бораи робитаи бекорӣ ва депрессия тасдиқ, тағйир ё рад кунанд ва ҳатто ба таҳияи моделҳои нави назариявӣ, ки хусусиятҳои контексти Афғонистонро ба назар мегиранд, мусоидат намоянд.

Аҳамияти амалӣ:

– Замина фароҳам овардан барои таҳияи барномаҳои даҳлатӣ: Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои таҳияи барномаҳои мушаххаси даҳлатӣ, ки ба коҳиш додани таъсири манфии бекорӣ ба солимии равонии ҷавонон дар Кобул нигаронида шудаанд, замина фароҳам оранд. Ин барномаҳо метавонанд дастгирии психологӣ, машваратҳои касбӣ ва омӯзиши малакаҳоро дар бар гиранд.

– Маълумот додан ба сиёсатгузoron ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ: Ин таҳқиқот ба сиёсатгузoron ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар бораи миқёс ва хусусияти мушкилоти бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонон дар Кобул маълумоти пурарзиш пешниҳод мекунад. Ин ба таҳияи сиёсатҳо ва

стратегияҳои муассиртар барои ҳалли мушкилоти бекорӣ ва дастгирии солимии равонӣ мусоидат мекунад.

– Беҳтар кардани хизматрасониҳои солимии равонӣ: Фаҳмиши амиқи робитаи бекорӣ ва депрессия метавонад ба беҳтар кардани хизматрасониҳои мавҷудаи солимии равонӣ дар Қобул мусоидат кунад, то онҳо ба ниёзҳои мушаххаси ҷавонони бекор мувофиқтар бошанд.

Аҳамияти иҷтимоӣ:

– Баланд бардоштани огоҳӣ дар бораи таъсири равонии бекорӣ: Ин таҳқиқот метавонад дар ҷомеаи Афғонистон огоҳиро дар бораи таъсири манфии равонии бекорӣ ба ҷавонон баланд бардорад ва муносибати ҳамдардона ва дастгирикунандаро нисбат ба ин гурӯҳи осебпазир ташвиқ намояд.

– Коҳиш додани стигма нисбат ба мушкилоти солимии равонӣ: Бо омӯзиши депрессия ҳамчун пайомади эҳтимолии бекорӣ, ин таҳқиқот метавонад дар коҳиш додани стигма нисбат ба мушкилоти солимии равонӣ дар ҷомеа саҳм гузорад ва муроҷиатро барои кӯмак осонтар намояд.

– Мусоидат ба беҳбудии иҷтимоӣ ва иқтисодии ҷавонон: Ҳалли мушкилоти бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонон метавонад ба беҳбудии умумии иҷтимоӣ ва иқтисодии ин қишри муҳими ҷомеа мусоидат кунад, зеро ҷавонони солим ва шуғлдошта сармояи инсонӣ ва нерӯи пешбарандаи рушди ҷомеа мебошанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Саҳиёр Раҳимуллоҳ дорои потенциали бузург барои саҳм гузоштан дар фаҳмиши илмӣ, пешниҳоди роҳҳои ҳалли амалӣ ва таъсири мусбат расонидан ба ҷомеа, бахусус ба ҳаёти ҷавонони шаҳри Қобул, мебошад. Натиҷаҳои ин таҳқиқот метавонанд барои таҳияи сиёсатҳо ва барномаҳои муассир дар самти дастгирии солимии равонӣ ва шуғли ҷавонон дар Афғонистон аҳамияти калидӣ дошта бошанд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризишавандаи илмӣ: Нашри мундариҷа ва хулосаи кори диссертатсионӣ дар 7 мақолаи муаллиф дар маҷаллаҳои аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии (КОА) назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқшуда, инчунин ду маъруза дар конференсҳои илмӣ, инчунин:

- Чор мақола дар маҷаллаи силсилаи илмҳои педагогӣ ва психологӣ «Паёми Пажӯҳишгоҳи рушди маориф»;

- Ду мақола дар маҷаллаи таҳқиқотии илмӣ «Гузоришҳои Академияи миллии Тоҷикистон»;

- Як мақола дар маҷаллаи илмӣ-таҳқиқотии «Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон»;

• Як маъруза дар Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни.

• як маъруза дар Пажӯишгоҳи рушди маориф ба номи абдураҳмони Ҷомии Академияи таъсилоти тоҷикистон.

Тасвиб ва амалисозии таҳқиқоти диссертатсионӣ тавассути нашри мақолаҳо дар маҷаллаҳои бонуфуз ва муаррифӣ дар конфронсҳои илмӣ як қадами муҳим дар ҷараёни таҳқиқоти илмӣ мебошад. Ин нишон медиҳад, ки таҳқиқот сифати баланд дошта, барои ҷомеаи илмӣ ва амалия арзишманд аст. Муаллиф бо ин ҷаҳлиятҳо саҳми худро дар паҳн ва татбиқи натиҷаҳои таҳқиқоти худ гузоштааст.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия:

Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯйи ихтисос, номзоди илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ ҷопшуда мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмунӣ мухтасари диссертатсияро ифода мекунад ва тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад.

Натиҷаҳои бадастомада, эътимоднокӣ, хулосаву тавсияҳо тибқи талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмӣ-методӣ асоснок карда шуда, ба миқдори кофӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисол ва ҷадвалҳо таъмин аст.

Диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал фаҳмо, бо лаҳни равои тоҷикӣ, босаводона навишта шуда, тартиби таҳия, ҷобачогузории қисмҳои алоҳидаи он, робитаи мантиқӣ ва мутасилий ба пуррагӣ риоя карда шудааст. Доир ба ҳар як боб ва умуман ба рисола хулосаҳои возеҳ бароварда шудааст.

Эродҳо ба таҳқиқоти диссертатсионӣ: Дар ҳоле ки диссертатсия ба муваффақиятҳои назаррас ноил гардидааст, он ба таври пурра комил нест ва баргараф намудани камбудииҳо метавонад арзиши илмӣ онро боз ҳам афзунтар созад, аз ҷумла:

1. Мушоҳида гардид, ки дар баъзе ҷойҳои матн ва ҷадвалу диаграммаҳои қори илмӣ иштибоҳоти имлоӣ ва техникӣ ҷой доранд, ки бояд ислоҳ карда шаванд.

2. Муаллиф дар диссертатсияи худ пойгоҳи таҳқиқотро нишон намодааст, ки ин боиси суол дар бораи эътибор ва асоснокии натиҷаҳои бадастомада мегардад. Аз ин рӯ, барои арзёбии дақиқи саҳми илмӣ муаллиф ва боэътимодии хулосаҳои ӯ, муайян кардани пойгоҳи таҳқиқотӣ зарур аст.

3. Дар диссертатсия таҳқиқоти муқоисавӣ бо дигар шахрҳо ё минтақаҳои Афғонистон ба таври муфасссал нишон дода нашудаанд, ки ин метавонад барои муайян кардани умумиятҳо ва фарқиятҳо муҳим бошад.

Ҳамзамон бояд қайд кард, ки камбудии қайдгардида ба ҳеҷ вазҳ арзиши илмиву амалии диссертасияро кошта намегардонанд.

ХУЛОСАИ ҚАМЪБАСТӢ:

Таҳқиқоти мазкур, ки аз ҷониби Саҳиёр Раҳимуллоҳ анҷом дода шудааст, ба таври амиқ робитаи байни бекорӣ ва депрессияро дар байни ҷавонони шаҳри Кобул мавриди баррасӣ қарор додааст. Натиҷаҳои таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки байни бекорӣ ва сатҳи баланди депрессия дар ин гурӯҳи аҳолии робитаи мустақкам вучуд дорад.

Таҳқиқот омилҳои гуногуни психологиро, ки ин робитаро шарҳ медиҳанд, муайян намудааст. Аз ҷумла, бекорӣ метавонад боиси эҳсоси нотавонӣ, паст задани худбаҳодиҳӣ, изолятсияи иҷтимоӣ ва ноумедӣ гардад, ки ҳамаи инҳо нишонаҳои депрессияро шадидтар мекунанд. Ғайр аз ин, таҳқиқот таъсири шароити иҷтимоӣ-иқтисодии шаҳри Кобулро ба вазъияти равонии ҷавонон, ки бо мушкилоти бекорӣ рӯ ба рӯ ҳастанд, баррасӣ намудааст.

Натиҷаҳои ин таҳқиқот аҳамияти фаҳмиши амиқи оқибатҳои психологӣ бекорӣ дар байни ҷавононро дар шахрҳои дорои сатҳи баланди бекорӣ, ба мисли Кобул, таъкид мекунанд. Ин маълумот метавонад барои таҳияи барномаҳои муассири даҳлат ва дастгирии психологӣ, ки ба коҳиш додани таъсири манфии бекорӣ ба рӯҳияи ҷавонон нигаронида шудаанд, муфид бошад. Ҳамчунин, таҳқиқот зарурати тадбирҳои иқтисодӣ ва иҷтимоиро, ки ба афзоиши шуғл ва беҳтар намудани шароити зиндагии ҷавонон дар Кобул равона шудаанд, нишон медиҳад.

Дар умум, таҳқиқоти Саҳиёр Раҳимуллоҳ саҳми муҳиме дар фаҳмиши мушкилоти равонии ҷавонони бекор дар шаҳри Кобул мебошад ва метавонад замина барои таҳқиқоти минбаъда ва таҳияи сиёсатҳои муассир гардад.

Диссертатсияи Саҳиёр Раҳимуллоҳ дар мавзӯи «Таҳқиқоти психологӣ робитаи бекорӣ ва депрессия дар байни ҷавонони шаҳри Кобул», ки барои дарёфти дарлаи илмӣ доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D050305 – Психологияи илтимӯ пешниҳод шудааст, ба талаботи Низомнома оид ба Шӯрои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо

қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудаанд, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050305 – Психологияи илтимой мебошад.

Муқарризи расмӣ, доктори илмҳои
психологӣ, дотсенти кадрҳои
психологияи Донишгоҳи давлатии Бухоро

02.05.2025

Рустамов Ш. Ш.

Маълумот барои тамос: +998 (65) 221 29 14. Почтаи электронӣ: mail.buxdu.uz. Суроға: ш. Бухоро, кӯчаи М.Иқбол, хонаи 11.

Имзои Рустамов Шавкат Шухратовичро тасдиқ мекунам

Сардори раёсати кадрҳои
Донишгоҳи давлатии Бухоро

Файзиева У.А.

“ 8 ” май соли 2025